

המימשל הצבאי האחד הגדול

ירושלים אינה בתחום המימשל הצבאי. למושל הצבאי אין בבירת ישראל שום סמכות. כך היה נידמה גם לעלי ראפע (22). כי ראפע הוא תלמיד למשפטים באוניברסיטה הירושלמית, והוא מצוי בחוקי ישראל. אך לאחרונה למד פרק בסדריהשלטון, שי אינו כתוב בשום ספר-לימוד.

לפני שלושה חודשים שמע ראפע כי ב"בית הילל נערך ויכוח פומבי על העולם הזה, ביוזמת ביטאון ציבור הסטודנטים פי האתון. כמו מאות סטודנטים אחרים, נידחק גם הוא לאולם, וכאשר הגיע מועד החיכוך, כוה, ביקש את רשות-הדיבור. בדבריו הגן בחריפות על קו העולם הזה למען שיחזור אלגיריה. אותו שבוע הופיעה תמונתו בגילון העולם הזה (1325).

"הוראה מלמעלה" גיליון השבועון הופיע בקיוסקים הירושלמיים ביום הרביעי בבוקר. באותו בוקר ניגש ראפע, כרגיל, לעבודתו במחלקת ההינון והתרבות של עיריית ירושלים, שם עבד כחצי שנה.

הסטודנט המרצין לא ידע עדיין על פירסום תמונתו בשבועון — כאשר ניקרא אל מזכיר המחלקה, שהודיע לו כי עבודתו במחלקת הופסקה, וכי עליו להתייצב במחלקת עירונית אחרת — לישכת הנוער. ראפע מילא אחר ההוראה, ניגש למזכיר הלישכה, קבע עימו את מועדי-העבודה. העבודה החדשה נמשכה חמישה ימים. אז נמסר לראפע, המדבר עברית מצוינת, כי פוטר.

מדוע? תוך כמה ימים של התרוצצות, שמע ראפע שורה שלמה של סיבות, שאף אחת מהן לא הודתה עם השניה. בין ה"שאר":

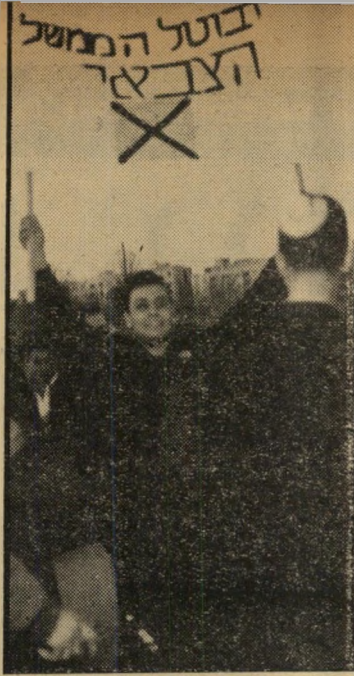
- בלשכת הנוער עצמה: שדרוש עובד אשר יעבוד חמישה ימים בשבוע, ולא שלושה, כפי שהוסכם עימו מראש. מדוע לא ידע זאת מזכיר הלישכה חמישה ימים לפני כן, כאשר תיאר את מועדי-העבודה עם הסטודנט?
- מפי אורי שכטר, הממונה על עבודת הסטודנטים: "הם לא מרוצים ממך". אך לא עלה בידי ראפע לברר מהם, הם, כי כל המנהלים הבטיחו לו כי הם מרוצים בהחלט מעבודתו, היגיעו את נכונותם לי אשר זאת רשמית.
- מפי אותו שכטר, למחרת היום: "יש הרבה סטודנטים מבני המיעוטים, ונאלצנו לסלק מישהו". אך ראפע היה אחד החתיר קים ביותר בעבודה, ועל כן היו כמה וכמה צעירים ערבים לפניו בתור לפיטורין.
- מפי אחת העובדות הבכירות — "נת קבלה הוראה מלמעלה לפטר אותך".

דרכים מיוסרות. אין ספק כי ה"טיבה האחרונה היתה הנכונה. אבל היכן זה "למעלה"?

קל היה לנחש זאת. כי המימשל הצבאי אינו צמוד לגיאוגרפיה. הוא קיים בכל מקום שם נמצא ערבי ישראלי — והוראר ינו מחייבות באופן מיוחד כל רשות הודית. קשה לדרוש מן המושל לאהוב את הצעיר השחרור, בעל ההופעה הסימאטי. כי ראפע הוא, בין השאר, סגן ושב-ראש ועד הסטודנטים הערביים, המייג את כל הסטודנטים הערבים באוניברסיטה. כנציג החעד הזה, הוא חבר החעד הפועל של החעד היהודי-ערבי לביטול ה"מימשל הצבאי. הוא השתף בהפגנתו ה"זוקית, וגם באסיפותיו החוקיות.

השאלה היא: אין מקבל ראש עיריית ירושלים הוראות מן המושל הצבאי? ה"בר נישאר לוטה צרפל — כי מרדכי איש-שלום, ראש-ה"ציר, אליו פנה רא"צ לפני חודש ב"מכתב אישי בפר"שה זן, אף לא נ"את להשיב לו זשובה.

* מ'קרה שני: מר ומד מצארה (21), ש. הוא סטודנט ל"ושפוט, שעבד במלחמה של הפנט, פוטר לא ציון טיבה, אחרי שהביע מעל עמודי-עולם הזה (1329) את התנגדותו למימשל.

סטודנט ראפע* לתמונת זרועות רבות

משפט

הצד השני של הכיר

בבית הדרום-מזרחי שבשכונ נווה-עמל בהרצליה, גרו שתי משפחות. אולם מלבד הבית המשותף, לא היה ביניהן כל דבר משותף אחר. להיפך, חנה כמורה (62) ופרומה פאוסט (50) לא דיברו האחת עם רעותה כמעט מאז נכנסו לדירתיהם לפני כשתיים-עשרה שנה. חנה שגרה לבדה בדירה, טענה תמיד כי משפחת שכניה מתנכלת לה, מחבלת בגינה, הורסת את השתילים ושוברת את הגדר המשותפת.

דבר א"ז הרגין אותה במיוחד. היא קב"לה יום וליל כי משפחת פאוסט מקימה בכונה רעש, על מנת להסריד אותה ממנו"חתה. פרומה פאוסט לא הגיבה על כך, התייחסה לשכנתה, כמו רוב דיירי השכון, כאל אשה תימהונית.

דפיקות בקיר. לו הצטמצם הדבר בגדר דעות אישיות בלבד, היו המשפחות שומרות איכשהו על זקיקים בשלום. אלא שלאחרונה החליטה חנה להשיב בפעולות הגמול על כל רחש של שטיפת כלים או הזות רחט, שחזר לדירתה מדיירת שכניה. היא היתה פשוט ניגשת אל הקיר המשותף, דופקת עליו בחוקה. עד מהרה הפך הקיר מעין סיסמוגרף רגיש שהגיב מיד לכל רישוש, ספק מהלומות משני צדדיו.

לפני שבועות אחדים, זמן קצר לאחר שהחלימה ממחלה, התרתחה חנה על ש"כנתה החליטה לשטוף כלים דווקא בשעת הצות. היא נטלה קופסת פח מעוכה, אותה מלאה בחופן אבני חצץ, התיישבה ליד הקיר המשותף והחלה להקיש עליו בקופ"כה.

הדפיקות נמשכו ללא לאות עד שעות הבוקר. כשהאיר השחר מיהרו השכנים, שלא עצמו עין כל הלילה, קראו למשטרה.

לקרוא לרופא. הרופא, שבוע הבוא שתי השכנות לדון על הקמת רעש. פרומה זוכ"ה מיד, מחוסר הוכחות, ואילו חנה טענה בפני השופט, שהרשיעה והטיל עליה 20 לירות קנס: "לא רציתי להפריע לשכנה שלי. הייתי חולה ודפקתי בקיר כדי לקרוא לרופא. אני אשמה שבמקום רופא בא שר"ט?"

הווי

- **מה העבודה הזאת לכם?** בתל-אביב, כתב אברהם חכה את כל ההגדה-של-פסח על קליפתה של ביצה, שלח אותה, נתונה בנרתיק כסף, לראש-המשלה.
- **זאב, זאב.** בקיבוץ שמיר, נמצא זאב צעיר שמת מהרעלה, הובא לקבורה על-ידי ילדי המשק, שהניחו פרחים על קברו.
- **ריצה מרתונית.** באיל, יצא יצחק יעקובוביץ לריצת-אימונים, המשיך לרוץ בלי הפסק, נעצר בעיירה קלקליה שבבער הירדן.
- **"נאוות בבית?"** בתל-אביב פירסמו העיתונים פריסות-שלום ממשתפי ה"צעה, כללו בהם גם ד"ש מנחם שימחון, גיבור תוכנית-הרדיו הפולרי, לבני מש"פתחו צפירה, נאחה ו"בונאפארטה".

* בהפגנה נגד המימשל הצבאי ביום ה"צבעה בכנסת.

קורט בכר: לאן ועלמו המיליונים

פוק רביעי בסידרה: כך חיסל קורט בכר את

חמישים בני משפחה מאנפרד וייס הגיעו בשלום לפורטוגל ולשחיין. הם איבדו את רכוש המיליארדים שלהם, שנשדד על-ידי קורט בכר. הארכי-שודד העניק להם, תמורת הון זה, את חייהם.

חמישה מבני המשפחה נשארו בחינה, כבני-ערובה. לפי ההסכם החשאי, ערבו בראשיהם לכך שבני המשפחה לא יפצו בחוץ-לארץ, "סיפורי-זוהעה" — כלומר, לא יגלו לעולם את פרטי מסע-השוד של בכר ומסע-הרצח של אייכמן. גם חמישה אלה ניצלו לבסוף: בימים האחרונים של המלחמה, כשהבין בכר כי חמישה אלה יכולים להועיל לו לביסוס האליבי שלו, דאג הוא עצמו שיגיעו בשלום לידי צבא-השיחור. אולם איש אחד לא זכה להציל את חייו. שמו וילמוס בילין, והוא הדמות הטראגית של הפרשה כולה.

אורחו של המארשל השמן

ד"ר וילמוס (וילהלם) בילין נולד כיהודי. אחרי שזכה להשכלה מקיפה ולתואר כפ"ל של דוקטור (לכלכלה ולמשפטים), הצטרף כאיש צעיר למפעלי וייס. כמו רבים מראשי החברה, התנצר והפך בן הדת האבנגלי. עלייתו היתה מהירה ומוהירה — כאשר פלשו הנאצים לה נגריה היה בילין בן ה-42 אחד המוחות המרכזיים של הסראסט העצום, וידיים האישי של בני המשפחה.

כבר קודם לכן ניתקל בילין בנאצים. בתור מנהל של מפעל הונגרי כה חשוב, היה עליו לתכנן את תרומת המפעל לייצור המלחמתי הגרמני. בשנת 1941 הוטל על מפעל המטוסים של משפחת וייס לשתף פעולה עם מיפעלי הרמן גרינג. כדי לסכם את העסקה, הוזמן בילין, יחד עם הבארון וייס (גם הוא ממנהלי מיפעלי מאנפרד וייס) אל המארשל גרינג עצמו בברלין.

המארשל השמן וחסרי-המעצורים טיפל באורחיו כיד המלך. בעת אחת השיחות העיר וייס כי הוא ובילין הם ממוצא יהודי טהור. גרינג ביטל עובדה זו בתנועת-יד של זילול. לפי החוק ההונגרי לא נכלל בילין בין קורבנות ההפליה האנטי-יהודית. כי עד הכיבוש הגרמני שם החוק ההונגרי את הדגש על הדת (ולא על הגזע, כמו הגרמנים). יחד על כך, אשתו אל-זבת, ספורטאית מפורסמת ויפהפיה, שייצגה את הונגריה כמחליקת-קרח באולימ"פיאדה, היתה ארית טהורה.

על כן לא חשש בילין לגורלו. כאשר חדרו הנאצים לבודפשט וכל שאר מנהלי המפעל הסתתרו בן נאסרו, נישאר הוא על משמרתו. בכר טוען כי בילין הוזמן אליו כדי לרשום את המטלטלים בחיילות של משפחת וייס, שהוחרמו על-ידי בכר וקציני מחלקתו. קרוב

וילמוס בילין (1944) ואליזבת (כיום)

יותר לוודאי כי בכר ציווה להביא אותו, כדי להניח את היסוד לעסקת-השוד הגדולה. אך יתכן כי בילין פנה אל בכר בעצמו, כדי להשתדל למען המנהלים שנאסרו. כי בילין סמך על קשריו עם מיפעלי הרמן גרינג. הוא לא יכול היה לדעת כי בכר בא להונגריה דוקא כדי למנוע את נפילת מיפעלי וייס לידי החברה של גרינג, וכדי לצרף ש"ל זה לממלכת הסיס".

בילין היה נוכח בעת ביצוע עסקת-השוד. הוא גם הצליח להציל את חייו אמו, אחותו, גיסו ובת-אחותו, להכלילם בין חמישים בני המשפחה שחיהם ניקנו במחיר המיליונים. אולם הוא עצמו נדרש על-ידי בכר להישאר בבודפשט, יחד עם אשתו, כבן-ערובה.

בכר היה זקוק לבילין במיוחד. כי קציני הסיס לא היה מומחה לענייני הטראסט האדיר. הכלכלן המזהיר היה דרוש לו להמשיך ניהול המפעלים. ואילו בילין עצמו קיווה, מן הסתם, שיעלה בידיו לשמור על רכוש המשפחה בשנות-האסון, כדי שהמשפחה תוכל לקבל את נכסיה חזרה אחרי מפלת הנאצים. כיהודי שהתנצר, וכבעל אשה ארית, היה בטוח בהונגריה מפני אייכמן ומרעיו.

"ידידות-גברים הדוקה"

מה היו היחסים בין בילין ובכר? כעבור שנתיים, בשבי האמריקאי, כשהיה בכר מעסוק בתיאור פעולותיו המזהירות למען היהודים המיסכנים, טען:

"הייתי קשור בידידות-גברים הדוקה עם האדון ד"ר בילין, שניפטר מרובה הצער בינואר 1945. בגלל ידידות זו התקיימו אותי אישים הונגריים וגרמניים דמי-מעלה... בהקשר זה עלי לציין כי גם המגע האישי והחברתי שלי עם אישים יהודיים אחרים עורר מורת-רוח רבה בחוגים גרמניים והונגריים."

טענה זו — הן בדבר ידידות-הגברים עם בילין, הן בדבר המגע האישי והחברתי עם אישים יהודיים — היא שקר גם והמצאה דמיונית. אלוף-מישנה הסיס אומנם קיים מגע עם יהודים רבים — כי הדבר היה פשוט דרוש למילוי המשימות שהוטלו עליו על-ידי המילר. אך הוא נזהר מאוד שלא לקיים את המגע החברתי הזעיר ביותר עם אנשים אלה, שלא היו אלא מכשירים בידי לצורך ביצוע מביציה-השוד ומיסחרי-העבדים שלו.

יחסיו עם ד"ר קסטנר היו הדוקים — אך מעולם לא ביקר בירתו של קסטנר. לצורך ניהול מיפעלי וייס קיים מגע הדוק עם בילין — אך מעולם לא התארח בבית-משפחתו. אליזבת בילין מספרת כיום כי ראתה את בכר רק פעמיים בחייה — פעם במשרדו של